

Prof. dr hab. Aleksandra Tokarz

Instytut Psychologii
Uniwersytetu Jagiellońskiego



UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

Recenzja pracy doktorskiej mgr Magdaleny Kruk:
„Konteksty emocjonalne zachowań związanych z aktywnością fizyczną i
wykonaniem sportowym”
napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Aleksandry Łuszczyńskiej,
przy udziale Promotorki pomocniczej dr Karoliny Zarychty-Zajączkowskiej

SWPS Uniwersytet Społeczno - Humanistyczny

Określenie funkcji i mechanizmu oddziaływania emocji na aktywności fizyczne i wykonanie sportowym jest trudne. Jeśli mierzyć wartość koncepcji wyjaśniających ich przydatnością do prognozowania zachowania czy jego zmiany (co w sporcie jest nieuchronne), trzeba zgodzić się z argumentacją Jarvisa¹ i przyznać, że konceptualizacje emocji i motywacji są tu narzędziem zawodnym. Każda próba odmiennego podejścia do stawiania pytań i badania tego obszaru wydaje się poznawczo (i pragmatycznie) cenna oraz obiecująca. Badania podjęte przez mgr Magdalenę Kruk mają zatem w punkcie wyjścia bardzo obiecujący status.

Tytułowe *konteksty emocjonalne* „można odnieść do różnego rodzaju aspektów i zjawisk psychologicznych, w których występuje komponenta emocjonalna” (Ekkekakis, 2003; Kolańczyk, Fila-Jankowska, Pawłowska-Fusiara i Sterczyński, 2004; Autoreferat, s. 5 i 6). Definicja ta jest bardzo szeroka i z dalszej części tekstu wynika, że obejmuje „ogólny afekt” (nastój?), symptomy zaburzeń nastroju, komponenty emocjonalnie rozmaitych, złożonych procesów psychicznych, typowe dla zaangażowania w różne aktywności, dotyczy też „różnych aspektów strategii regulujących emocje”, nastrojów jako przyczyn i skutków aktywności fizycznej, poczucia zadowolenia czy przyjemności z wykonywania/angażowania się w wykonywanie określonych czynności, zachowań zdrowotnych jako motywatorów („wpływają na ich wybór i utrzymanie w czasie”). Definicja zatem obejmuje afekty, nastroje, różne rodzaje emocje, funkcje emocje i nastroju, akcentowany jest aspekt poznawczy i zachowaniowy. Niewątpliwie tak szeroka definicja jest dla badacza wygodna, szczególnie gdy bada różne, specyficzne aspekty, mechanizmy i procesy emocjonalne poprzez pomiar kwestionariuszowy. Ułatwia także interpretacje wyników i planowanie dalszych, bardziej szczegółowych badań.

Jako teorię wyjaśniającą mechanizmy zależności między kontekstami emocjonalnymi a zachowaniami zdrowotnymi (w tym wysiłkiem fizycznym i sportem) wybrano *the upward spiral theory of lifestyle change* (Fredrickson i Joiner, 2018). Głosi ona, że pozytywne emocje powodują korzystne zmiany w zachowaniach zdrowotnych (Fredrickson i Joiner, op. cit.). Mechanizm tych zależności polega na motywującej funkcji „doświadczania pozytywnych emocji wynikających z angażowania się w dane zachowanie zdrowotne”, czyli świadomego lub nieświadomego formowania (się) motywu kontynuowania zachowania zdrowotnego. Na zasadzie pozytywnego sprzężenia zwrotnego, chciało by się dodać.

¹Jarvis, M. (2006). *Sport Psychology. A Student's Handbook*. London and New York, Routledge

ul. Ingardena 6

30-060 Kraków

Tel. +48 / 12- 663-24-15

Fax. +48 / 12-623-24-17

www.psychologia.uj.edu.pl

Zważywszy na trwającą wiele dekad, jak stwierdza wielokrotnie Janusz Czapiński, dominację badań „wartościowania negatywnego”, (negatywnymi: emocjami, afektem, nastrojem), a niedostatek badań wartościowania pozytywnego koncepcje Fredrickson uzupełniają ważną lukę prowadząc do charakterystyki pozytywnego kontekstu emocjonalnego, jeśli użyć terminu wybranego przez Doktorantkę. Także i ta decyzja teoretyczna wydaje się trafna. Nie zamyka jednakże dyskusji o mechanizmach. Tor zmian wywołanych aktywnością fizyczną (cielesną) silnie oddziałuje przecież na energetyczny (aktywacyjny) aspekt działania i na ciało, co w omawianym projekcie badawczym nie było brane pod uwagę.

Teoria druga, *the broadenand-build theory of positive emotions* (Fredrickson 1998, 2013) ma wyjaśniać oddziaływanie między różnymi kontekstami emocjonalnymi a zachowaniami związanymi z aktywnością fizyczną. Pozytywne emocje pełnią funkcję adaptacyjną tworząc trwałe zasoby fizyczne, intelektualne i społeczne, wzbogacające style myślenia i działania oraz motywujące do nowe zachowań zdrowotnych (Fredrickson, 1998, 2013).

Koncepcje te mają szeroki zakres, zostały w tekstach przedstawione jedynie w swojej tytułowej warstwie, bez wykorzystania wyjaśnień czyli odpowiedzi „dlaczego?” postulowane przez nie związku zachodzą. Wąskie ramy publikacji w czasopismach zresztą nie dają szansy na przedstawienie koncepcji ani na ich pełne wykorzystanie.

Najogólniej – celem badań była analiza roli zmiennych z kontekstów emocjonalnych w wyjaśnianiu zachowań związanych z aktywnością fizyczną i wykonaniem sportowym. Trzeba zauważyć, że – z wyjątkiem kryterium wykonania w badaniu pierwszym – pominięto wskaźniki pracy ciała czy odczuć lub postaw z nim związanych.

Przedstawiona do recenzji rozprawa składa się trzech powiązanych merytorycznie publikacji.

Ad badania pierwszego

Kruk, M., Blecharz, J., Boberska, M., Zarychta, K. i Luszczynska, A. (2017). Mental strategies predict performance and satisfaction with performance among soccer players. *Journal of Human Kinetics*, 59, 79-90, doi:10.1515/hukin-2017-0149

Celem badań było określenie predykcijnej roli wybranych dziewięciu strategii mentalnych: dialog wewnętrzny, kontrola emocji, zautomatyzowanie, ustalanie celów, wizualizacja, aktywacja, relaksacja, negatywne myślenie, rozpraszanie uwagi (za Hardy i in., 2010) w wyjaśnianiu poziomu wykonania sportowców, a także satysfakcji z wykonania sportowego w różnych fazach sezonu sportowego.

W badaniu uczestniczyło 97 piłkarzy nożnych, w wieku od 16 do 27 roku życia o doświadczeniu sportowym od 3 do 15 lat, ze zróżnicowaną tygodniową liczbą godzin spędzonych na treningu (wynosiła od 1 do 20 godzin). Byli to członkowie klubów piłkarskich przygotowujących do profesjonalnej kariery w I, II, III lub IV lidze. Zróżnicowanie wieku, intensywności treningu i poziomu sportowego (o ile dobrze rozumiem) w grupie badanych piłkarzy nożnych było zatem bardzo duże.

W badaniu zastosowano kwestionariusze mierzące odpowiednie zmienne: 1) Strategie mentalne (T1; T3) zostały zmierzone za pomocą TOPS 2 (Hardy i in., 2010), który składa się z dziewięciu wymienionych podskal. Format odpowiedzi to pięciostopniowa skali od 1 (nigdy) do 5 (zawsze); 2) Satysfakcja z wykonania (T1;T3) została zmierzona za pomocą kwestionariusza (wg: Balaguer, Duda, Atienza i Mayo, 2002), stosowanego do określenia satysfakcji z indywidualnego i drużynowego postępu sportowców w obszarze umiejętności taktycznych, psychologicznych i związanych z wykonaniem. Sportowcy udzielali odpowiedzi na 5 pytań, na siedmiostopniowej skali, gdzie od 1 „bardzo niezadowolony”, do 7 „bardzo zadowolony”; 3) Wykonanie sportowe mierzone było jako czas biegu na dystansie 300 metrów, jako że może być ono traktowane w piłce nożnej jako miarodajny wskaźnik wykonania (prędkość, wytrzymałość).

Do analizy wyników zastosowano hierarchiczną analizę regresji

Analizy regresji (Tabela 1, str.15 autoreferatu; Kruk i in., 2017, tab.2, str. 87) testujące zależności pomiędzy stosowaniem strategii mentalnych a obiektywnym wskaźnikiem wykonania i satysfakcji z wykonania wykazały, że częstsze wykorzystywanie *relaksacji* mierzonej w T1 było

związane z lepszym poziomem wykonania u sportowców mierzonym w T3. Częste stosowanie *dialogu wewnętrznego* mierzono w T1 związane było z wyższym poziomem satysfakcji z własnych wyników mierzonym w T3, a także wyższą satysfakcją z wyników osiągniętych przez drużynę mierzoną w T3. Z kolei, rzadsze *rozpraszanie uwagi* mierzono w T1 oddziaływało na wyższą satysfakcję z umiejętności taktycznych mierzoną w T3. Podobnie, rzadsze stosowanie strategii *kontroli emocji* mierzono w T1 związane było z wyższą satysfakcją ze zdolności psychologicznych, satysfakcją z poziomu gry oraz satysfakcją z wyników osiągniętych przez drużynę mierzoną odpowiednio w T3. Strategie oraz ich funkcje zmieniają się także w zależności od fazy sezonu. *Ustalanie celów* nie wykazało własności predykcyjnych dla indywidualnej satysfakcji i wykonania.

Dyskusja wyników omawia przydatność pojęcia „konteksty emocjonalne”, zastosowanego w tytule rozprawy i w syntezie wyników trzech badań. Autorzy wskazują na pośredniczącą funkcję emocji negatywnych i konieczność dalszego badania ich funkcji w strategiach psychologicznych. Funkcje emocji pozytywnych i negatywnych okazały się odmienne, niewątpliwą implikacją teoretyczną, można dodać, jest tu także konieczność włączenia koncepcji odnoszących się do (odmiennych) mechanizmów tych dwóch różnych grup emocji. W roli wyjaśnień dotyczących korelatów stosowanych przez zawodników strategii, mogłyby tu wystąpić n. p. zmienne temperamentalne², Autorzy jednak tego nie postulują, podobnie jak nie proponują wyjaśnień spoza kontekstu emocjonalnego dotyczących n. p. odczuć związanych z ciałem.

W komentarzu do badania pierwszego można stwierdzić, że postawiono problem niezwykle interesujący, ważny, o dużym znaczeniu merytorycznym i aplikacyjnym. Zastosowano koncepcję znaną, weryfikowaną i stosowaną, zmierzając od do jej poszerzenia. Plan badawczy jest adekwatny do celów badania.

Zróznicowanie wewnętrzne grupy badanych zawodników jednak było bardzo duże, toteż wyniki wymagają niewątpliwie autorskiej auto replikacji na grupach o odmiennej klasie sportowej, oraz przy wprowadzeniu pomiaru dodatkowych zmiennych, które wyjaśniły skuteczność jednych technik, a nieskuteczność innych. Na razie to, co uzyskano, są to przypuszczenia dotyczące odmienności funkcji poszczególnych strategii oraz emocji pozytywnych i negatywnych.

Pomiędzy 16 a 27 rokiem życia doświadczenie osobiste i społeczne wzrasta znacznie, co z pewnością pozwala na wykształcenie się zindywidualizowanych oraz skutecznych technik radzenia sobie z emocjami i sytuacjami trudnymi, na co nakłada się celowy trening, zmiany spontaniczne i ściśle indywidualne. Potraktowanie łącznie zawodników będących w drugiej fazie adolescencji i we wczesnej dorosłości zacierza możliwość weryfikowania przypuszczeń o różnicach wewnątrz grupowych, wymagające przecież empirycznego uzasadnienia i zbadania. Na wykonanie sportowe (badane jednym wskaźnikiem) zaś wpływają sytuacje treningu (i jego rodzaj oraz jakość) i gry (kolejnych meczów), które także pozostają ponadto w związku z poziomem sportowym.

Zaskakujące jest, że Doktorantka nie pokusiła się o bardziej szczegółową analizę na poziomie opisowym, z podziałem na grupy wieku i chociażby dwie, utworzone wg odpowiednich kryteriów klasy sportowe (lub chociażby przedziały wieku), aby w ten sposób lepiej zróznicować i wyzyskać zgromadzone dane i sprecyzować przedmiot dalszych badań.

Badanie jednak spełniło swoją rolę jako eksploracja pola problemowego. Niezbędne wydaje się pozyskiwanie kolejnych danych w badaniach bardziej dopasowanych do wieku, poziomu i psychologicznych mechanizmów poszczególnych strategii psychologicznych (mentalnych).

Trzeba odnotować, że Doktorantka cytuje badania nad zawodnikami polskimi (Blecharz, Luszczynska, Scholz, Schwarzer, Siekanska, Cieslak, 2014), na pokrewny temat, zapewne jest ich o wiele więcej.

Ad badania drugiego

Kruk, M., Zarychta, K., Horodyska, K., Boberska, M., Scholz, U., Radtke, T. i Luszczynska, A. (2018). From enjoyment to physical activity or from physical activity to enjoyment? Longitudinal associations in parent–child dyads. *Psychology and Health*, 33, 1269–1283.
doi:10.1080/08870446.2018.14890 9

² Por. Łosiak W. (2011). *Psychologia emocji*. Warszawa: WAiP, por. Ekman, P, Davidson, R. J (red.) (2000). *Natura emocji. Podstawowe zagadnienia*. Gdańsk: GWP.

Celem badania drugiego było określenie „wzoru wzajemnych zależności pomiędzy odczuwaniem przyjemności z aktywności fizycznej, a poziomem aktywności fizycznej wśród diad dziecko-rodzic” (Autoreferat, s. 1). Przy założeniu, że pozytywne emocje będące skutkiem tej aktywności poszerzają zakres procesów poznawczych i repertuar zachowań, co motywuje jednostkę do jej zwiększania (Hogan i in., 2015). Wyraża to przyjęty model teoretyczny *the broaden-and-build theory of positive emotions* Fredrickson (1998, 2013).

Na podstawie analizy innych badań Autorzy projektu stwierdzili, że wpływ rodziców jest szczególnie silny w odniesieniu do dzieci poniżej dwunastego go roku życia. Wówczas rodzice pełnią główną rolę modelującą i wspierającą różnego rodzaju zachowania, w tym angażowanie się w wysiłek fizyczny. Rodzice stanowią postaci dominujące w środowisku społecznym dzieci toteż uwzględnienie ich wpływu przy analizowaniu skutków aktywności fizycznej dzieci wydaje się niezbędne.

Koncepcją teoretyczną wspierającą te stwierdzenia (założenia) jest także model wpływu rodzinnego (ang. *family influence model*, Kimiecik i Horn, 1998), który głosi, że przekonania, odczucia i zachowania członków rodziny oddziałują na procesy wewnątrzrodzinne (np. wsparcie dla aktywności fizycznej, czy angażowania się w nią), przyczyniając się do formowania przekonań i zachowań dzieci.

Zastosowano dwa odpowiednie kwestionariusze badające odczuwanie przyjemności z aktywności fizycznej u dzieci (CAPA, zaadaptowany też dla dorosłych) oraz intensywność tej aktywności (za pomocą dwóch pytań ze znanego kwestionariusza, dotyczących częstotliwości aktywności fizycznej za ostatnie 7 dni).

Badacze oczekiwali, po pierwsze, że „Odczuwanie przyjemności z aktywności fizycznej (T1) zwiększa poziom aktywności fizycznej (T2)” i zachodzi u obu partnerów diady, co się ujawni w kolejnych pomiarach. Po drugie że aktywność fizyczna (T1) zwiększa odczuwanie z niej przyjemności (T2), a taki transfer zachodzi za pośrednictwem aktywności fizycznej rodziców, a także dzieci (szczegółowe, precyzyjne hipotezy szczegółowe zawarte są w tekście i w ryc. 1 (Kruk et al. 2018).

W badaniu uczestniczyły diady dziecko-rodzic (lub opiekun). W pierwszej turze (T1) uczestniczyło 879 diad (1758 osób), w drugiej, (T2), po 7-8 miesięcznej przerwie - 603 diady (68,6%). Wiek dzieci: od 5 do 11 roku życia, 52,4% stanowiły dziewczynki, a 47,6% chłopcy. Wiek rodziców: od 23. do 68. roku życia, 83,3% kobiet oraz 16,7% mężczyzn. Badani dorośli deklarowali sytuację ekonomiczną, podawali wykształcenie i status pracy, większość zamieszkiwała obszary miejskie (71%). Grupa nie była reprezentatywna ani też analizowana pod tym względem.

Wyniki częściowo potwierdziły postawione hipotezy, co przedstawiono klarownie i precyzyjnie.

Zakres badania i powtarzany pomiar dowodzą imponującego wysiłku Doktorantki w celu zgromadzenia danych testujących postawione hipotezy. Dyskusja wyników nawiązuje do przyjętej koncepcji i modelu. Interpretacja danych opiera się na rozpoznaniu funkcji emocji jako adaptacyjnej, prowadzącej do nastroju pozytywnego oraz motywującej, związanej z kontynuacją aktywności fizycznej.

Uznanie dla tego badania wiąże się jednak z pewnym rozczarowaniem dotyczącym utraty możliwości eksplorowania przyczyn takiej konfiguracji zależności. Można by się spodziewać, że chociażby zastosowanie skali temperamentu Bussa i Plomina (n. b. – krótkiej) poszerzyłoby zakres wyjaśniania badanej zależności. Analogicznie – rozpoznanie w zakresie natury oddziaływania modelującego zachowania dzieci przez rodziców. Najprostsze podręcznikowe zestawienie wskazuje nam nie tylko na modelowanie, ale także naśladownictwo, zarażanie emocjonalnie, empatię i inne procesy.

Ad badania trzeciego

Kruk., M., Zarychta, K., Horodyska, K., Boberska, M., Scholz, U., Radtke, T. i Luszczynska, A. (2019). What comes first, negative emotions, positive emotions, or moderate-to vigorous physical activity? *Mental Health and Physical Activity*, 16, 38-42. doi:10.1016/j.mhpa.2019.03.002

Badanie trzecie jest po części kontynuacją badania drugiego, jako że do analizy związku pomiędzy lubieniem aktywności fizycznej a jej kontynuowaniem włącza emocje negatywne. Celem

badania było „zidentyfikowanie, która z trzech zmiennych: symptomy depresji, lubienie aktywności fizycznej oraz poziom aktywności fizycznej stanowi punkt wyjścia we wzorze wzajemnych zależności i wyjaśnia pozostałe dwie zmienne”. Uzasadnienie takiego planu badawczego tkwi w wynikach badań wskazujących na związki pomiędzy aktywnością fizyczną a stanami emocjonalnymi (lub emocjami) oraz dwukierunkowych i złożonych związków pomiędzy aktywnością fizyczną a symptomami depresji.

Na poziomie operacyjnym celem badania było określenie, która z trzech zmiennych: symptomy depresji, lubienie aktywności fizycznej i jej intensywność w konfiguracji danych okaże się najważniejsza, a które zmienne objaśniają dominantę. Weryfikacji poddano więc sześć hipotez określających możliwe konfiguracje związków pomiędzy zmiennymi (przy okazji warto zauważyć nieścisłość terminologiczną - hipoteza nie „zakłada”, ale „przypuszcza”, por. Autoreferat, s.13).

Osobami badanymi było 879 w drugim pomiarze – 603 osoby, w wieku 23-68 lata., w tym ok. 83 % kobiet (ok. 40 procent z nadwagą), o zróżnicowanym wykształceniu (40 % wyższe, ok 30 średnie, 5 podstawowe).

Zbadano kwestionariusze symptomy depresji, potem, jak w badaniu drugim, lubienie aktywności fizycznej kwestionariuszem CAPA dla dorosłych, zaś intensywność aktywności fizycznej dwoma pytaniami. Po 7-8 miesiącach pomiaru zostały powtórzone.

Do analizy wyników wykorzystano analizę modeli mediacyjnych, wykorzystując dwa rodzaje współczynników regresji oraz analizę efektów pośrednich. Każda ze zmiennych głównych, jak już wspomniano, występowała w roli zmiennej niezależnej, kontrolowano poziom mediatora i zmiennej zależnej. Wyniki pozwoliły na weryfikację postawionych hipotez.

Grupa badana bezsprzecznie pochodzi „z populacji ogólnej” (Autoreferat, s.32), ale przewaga kobiet (i osób z wykształceniem wyższym, ok 40 procent jedynie wśród ludzi młodych) wyklucza analizę jej struktury z punktu widzenia reprezentatywności, toteż takowa nie została dokonana. Podobnie jak nie dokonano „upodobnienia” grupy do struktury populacji drogą losowania.

Wyniki zatem są eksploracją problemu i nie pozwalają na formułowanie prawidłowości. Wskazują jednak na celowość, wręcz konieczność, dalszego badania wykrytych związków, tym bardziej, że bardzo ważne okazały się „pośrednie efekty zachodzące pomiędzy emocjami negatywnymi i pozytywnymi, a nie (...) jedynie efekty bezpośrednie” (Autoreferat, s. 35).

Moje wątpliwości budzi zastosowanie skali do badania symptomów depresji, a także i zamiennie stosowanie określeń „depresja” i „symptomy depresji”. Skoro mowa o nastrojach i emocjach, za bardziej adekwatne uznałabym zastosowanie skal badających stany i dyspozycje emocjonalne do emocji pozytywnych i negatywnych (np. SUPIN). Albo też metod badających nastroj i jego wymiary (n. p. UMACL). Trudno bowiem zgodzić się z (milczącym) założeniem, że badanie symptomów depresji pokrywa obszar doznań określanych mianem emocji negatywnych czy też je „reprezentuje”. Podobnie jak trudno, moim zdaniem, zamiennie stosować terminy „depresja” i „symptomy depresji”, skoro to pierwsze jest chorobą wymagającą leczenia farmakologicznego, a nie syndromem przygnębienia czy smutku.

Uwagi ogólne

Aspekt formalny tekstów

Niewielka ilość odnośników do analogicznych badań pośrednio potwierdza nowatorski charakter badań. Autorzy jednak nie podają na dowód informacji o dniu i sposobie (lista haseł) przeszukania bazy (baz) danych. Taka referencja bowiem upewnia dopiero o nowatorstwie. Sprawa jednak ma wymiar szerszy i nie jest łatwa, jako że badanie o takim przedmiocie mogłoby się znaleźć poza psychologią, również w dziedzinie nauk o sporcie i kulturze fizycznej, medycynie, oraz pedagogice (badanie 3), a pewne dane są także z pewnością zawarte w badaniach epidemiologicznych n. p. WHO (Guszkowska, 2014)³.

Brakuje odniesień do znaczącej monografii Moniki Guszkowskiej (op. cit.), dotyczącej różnych aspektów zarysowanej w trzech badaniach problematyki. Brak, poza kilkoma tekstami

³ Guszkowska, M. (2014). *Aktywność fizyczna i psychika. Korzyści i zagrożenia*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek. Monografia naukowa, podwójnie recenzowana.

współautorów, referencji do badań polskich, chociaż wydaje się, że trzeba by je podać chociażby jako uzupełnienie (kontekst) danych o badanej (choćby niereprezentatywnej) grupie z populacji polskiej.

Aspekty formalne rozprawy nie nasuwają, co zrozumiałe, uwag, jednak warto się zastanowić nad kwestią terminologiczną oraz zawartością komunikatu poprzedzającego w Autoreferacie artykuły *in extenso*. W tekście polskim występuje zwrot „strategie mentalne”, w tekście artykułu stosowany zamiennie z „psychological strategies”, które to określenie ma frekwencję większą (i jest bardziej adekwatne, jeśli pominąć wątpliwość: „psychologiczne” czy „psychiczne”). Jeżeli zanalizujemy te strategie chociażby wedle etykietek, to nieadekwatność określenia „mentalny”/„mental” staje się oczywista, jako że nie wszystkie wymagają intensywnego przetwarzania, a niektóre wręcz są ściśle powiązane z ciałem (n. p. aktywacja, relaksacja). Ponadto w kwestionariuszu (Hardy i in., 2010), który został zastosowany wymienione nie tylko strategie, ale także pewne stany stwierdzające stan rzeczy („automatyzacja”), także odczuwane stany emocjonalne (tu: negatywne). Definicja omawianych sposobów zachowania: “The term ‘psychological strategies’ may be defined as specific actions applied to achieve the enhancement of psychological skills by using one or more psychological techniques” (Kruk et al., 2017, s.80), nie została wykorzystana.

Rozumiem względy redakcyjne i komunikacyjne w tekście do czasopisma z cytatem do znanej koncepcji i jeszcze lepiej znanych technik, ale odnotować te niewspółmierności znaczeniowe można było, chociażby w przypisie.

Kontynuacja badań postawi prawdopodobnie pytania o to, jakie są mechanizm globalnej oceny satysfakcji z aktywności fizycznej i jak ona jest nazywana, Tym samym „mentalny” aspekt tej satysfakcji będzie musiał być zanalizowanym odrębnie - n. p. jak są uświadamiane i werbalizowane informacje zwrotne z ciała, w odróżnieniu od n. p. czucia głębokiego czyli proprioceptywnego, które niewątpliwie także warunkuje odczuwanie satysfakcji z ruchu itd.

Ostatnia kwestia formalna to niewykorzystanie możliwości wzbogacenia streszczenia w języku polskim o terminy i komentarze wyjaśniające.

Podsumowując kwestie ogólne

Po pierwsze – wskazałam podstawę teoretyczną badań, w tekstach znajdujemy ogólne i lakoniczne wyjaśnienia w kategoriach mechanizmów psychologicznych. Decyzja o publikacjach ściśle empirycznych zablokowała możliwość wykorzystania przywołanych koncepcji w konstruowaniu odpowiedzi na pytanie „dlaczego?” stwierdzone zależności zachodzą. Kolejne decyzje badawcze dowodzą, że implikacje z kolejnych badań zostały wykorzystane, co jest atutem rozprawy. Kwestia wyjaśnienia pozostaje otwarta.

Po drugie – jakie było uzasadnienie empiryczne podjęcia tematu oraz komentowania wyników w ich dyskusji? Odnosniki do innych badań w różnym stopniu powiązanych z kolejnymi tematami pochodziły z badań autorów koncepcji lub badaczy włączających do projektów brane pod uwagę zmienne. W całym zbiorze trzech *references* jednak jest tylko kilka odniesień do badań polskich (w tym zestawienie GUS-owskie). Wygląda na to, że rezultaty badań odnoszą się do populacji dotąd nie objętej badaniem kontekstu emocjonalnego jako zbioru determinant wykonania sportowego i aktywności fizycznej. Brakuje wyjaśnienia tej kwestii. Brakuje także i to bardzo, powołania się na polską monografię naukową na ten temat. A takowa istnieje, jak już cytowałam, autorstwa Moniki Guszko (profesorki w AWF im. J. Piłsudskiego w Warszawie, psycholożki), zawiera przegląd badań, i polskich, i obcych oraz koncepcji wyjaśniających korzyści oraz zagrożenia wynikające z aktywności fizycznej. Warto dodać, że liczne badania Autorki monografii także są uwzględniane.

Po trzecie – wydaje się, że bardziej pragmatyczne dziedziny psychologii (pomijam praktykę), n. p. psychologia sportu czy psychologia organizacji, wykazują się wybiórczością i pewnym opóźnieniem w asymilacji koncepcji i wyników z obszaru badań podstawowych. Pomięłam ten problem, z wyjątkiem sugestii dotyczących pomiaru zmiennych temperamentalnych (są oczywiste), jednak skorzystanie z dorobku psychologii emocji w dziedzinie procesów samoregulacji i kontroli emocji oraz pomiaru nastroju z pewnością należy sugerować w dalszych badaniach.

Zaletami rozprawy są: badania powtarzane dwa lub trzy razy, przeprowadzone na dużych grupach, zastosowanie wyrafinowanych technik statystycznych, wskazanie na złożony związek pomiędzy stosowaniem psychologicznych technik oddziaływania na emocje z rzeczywistym

wymiarem sprawności zawodniczej, uwzględnienie diadycznego aspektu aktywności fizycznej dzieci, wykazanie motywującej funkcji emocji pozytywnych i negatywnych przeżywanych podczas aktywności fizycznej. Atutem opublikowanych tekstów są czasopisma z IF, (sumaryczny IF wynosi 5,139), w których je zamieszczono.

Konkludując Doktorantka, po pierwsze - zaproponowała własne rozwiązanie złożonego i trudnego problemu naukowego; po drugie - wykazała się precyzyjnym warsztatem empirycznym ze swojej dyscypliny naukowej, a także wiedzą teoretyczną; po trzecie - dowiodła umiejętności bardzo skutecznego prowadzenia pracy naukowej.

Stwierdzam zatem, że przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska mgr Magdaleny Kruk: „Konteksty emocjonalne zachowań związanych z aktywnością fizyczną i wykonaniem sportowym” napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Aleksandry Łuszczyńskiej, przy udziale Promotorki pomocniczej dr Karoliny Zarychty-Zająchkowskiej, spełnia ustawowe warunki o stopniach naukowych i tytule naukowym. Wnioskuje zatem o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

A. Tołkacz

Kraków, 24 marca 2020.